

День бабака в Кловському палаці або як очільник суддівської мафії намагається обнулити власну історію через

Квітневе феєр-шоу на російських НПЗ та фінальний акорд міфу про непереможну країну-бензоколонку

Українське море Туапсе та як сто років тому Чорноморська губернія тікала від російського хаосу в УНР

Чому сьогодні світом керують привиди холодної війни

СВІТОВА | ВТР, 2026-05-05 08:21

Версія для печати

Поки людство освоює штучний інтелект і квантові обчислення, велика політика все ще сидить за важким дубовим столом минулого сторіччя. Головний парадокс 2026 року не в тому, що лідерам провідних держав за сімдесят, а в тому, що їхні «навігаційні карти» безповоротно застаріли.

У цьому світі аналогових амбіцій та цифрових вибухів Україна стала точкою зіткнення епох. Відомий український психотерапевт та член Унівської групи Олександр ФІЛЬЦ про те, як стара політична уява заводить світ у глухий кут, з якого немає виходу за правилами ХХ століття.

Сучасний світ дивує не лише швидкістю змін, а й химерною нерівномірністю власного історичного плину. Технології та комунікаційні можливості, амальгама фінансових та інформаційних потоків, способи організації соціальних мас і міграційні пертурбації, ба навіть форми війни вже давно переступили поріг ХХ століття.

Важко нині уявити, що до початку 1960-х років головним способом донесення інформації в реальному часі були радіо і дровтовий телефон. Для нинішніх дітей це такі ж архаїчні способи комунікації, як, скажімо, депеші, запечатані в конверти й переслані каретами, про що вони можуть мати уяву хіба що з казкових мультфільмів.

Ми вже живемо у світі цифрових глобальних мереж, для яких віддалі планети і часова доступність комунікації стали відносними поняттями. Але разом із тим світ від цього не став об'єднанішим і ціліснішим, а радше парадоксально навпаки – фрагментованішим, емоційно перевантаженим і менш стабільним як символічно, так і фактично.

У цьому нинішньому світі майже немає застережених кордонів досвіду: локальне миттєво стає глобальним, приватне перетворюється на публічно-політичне, а політичне дедалі частіше існує не як вивірене «кабінетне» рішення експертів і компетентних діячів, а як медійна хвиля, нерідко спровокована хибно компетентними «нараторами», як примхливий і швидкоплинний психологічний імпульс або ж алгоритмічно підсилене збурення, підтримане правдоподібною видимістю реальних подій.

І все ж велика геополітика й надалі поводить так, ніби сидить за важким столом минулого століття з одним лиш телефонним апаратом спецв'язку. Великі держави мислять сферами колоніальних впливів, буферними зонами, які долаються так само легко, як мури старовинних і нині зруйнованих фортець; блоками, що розвалюються на очах; історичними образами позаминулих епох і відновленням позаминулих величч; «нормальним порядком», суть і призначення якого нині втратили свій смисл. Світ уже став іншим, а політична уява тих, хто ним керує, дуже часто лишається в межах старої ментальної карти.

Саме це, на мою думку, і є однією з головних драм нашого часу: світ ХХІ століття значною мірою керується політичною уявою ХХ-го.

Читайте також: «Ефект Трампа» та поразка Віктора Орбана: наслідки

НОВИНИ

- 20:00 Прогноз погоди в Україні на 7 - 10 травня 2026 року
- 19:04 Бутусов: Про іноземців у ЗСУ, СЗЧ і плани ворога (ВІДЕО)
- 18:05 Чернівці, Полтава та Харків серед аутсайдерів у рейтингу прозорості фінансів — дослідження TI Ukraine
- 17:08 Виконавча служба: з гривні боргу вдається стягнути лише 1,5 копійки
- 16:53 Угорщина повернула Україні "конфісковані" кошти та цінності Ощадбанку
- 16:10 Глибока кадрова криза: 75% компаній в Україні не можуть закрити вакансії
- 15:35 Міндіч може незабаром повернутися в Україну, бо в Ізраїлі не сховаєшся від ФБР США — ЗМІ
- 14:02 Сотні рятувальників гасять масштабну пожежу в Карпатах
- 13:51 Москва вкрала навіть це: відомий богослов розвінчав міфи про назву "Великоросія"
- 12:41 54% українців вважають корупцію у владі більшою загрозою для країни, ніж агресію РФ (ОПИТУВАННЯ)

ПІДПИСКА НА КАНАЛ

Тут важливо відразу уникнути банальності. Мова не про вік провідних «лідерів епохи» як такий. Не в тому проблема, що нинішні ключові політичні фігури історичного ландшафту старші – 70 і більше років. Проблема в тому, що значна частина тих, хто визначає траєкторії великої політики, формувалася в добу домінування холодної війни або в її безпосередній тіні:

- Дональд Трамп народився 1946 року;
- Беньямін Нетаньягу – 1947 року;
- Нарендра Моді – 1950 року;
- Володимир Путін – 1952 року;
- Сі Цзіньпін – 1953 року;
- Реджеп Тайп Ердоган – 1954 року;
- Фрідріх Мерц – 1955 року.

Водночас два політики з когорти «геополітичних гравців» – Володимир Зеленський (1978 року народження) та Емманюель Макрон (1977 року народження) – вклинюються в цю когорту вже з іншого генераційного горизонту і, відповідно, з іншого геополітичного обрію майбутнього світопорядку. Звісно, є ще й інші вагомні фігуранти сучасної політично-цивілізаційної арени, яких ми тут не чіпаємо.

Отже, йдеться не просто про різницю поколінь і не про класичний варіант їхнього конфлікту. Йдеться про дещо суттєвіше – про різницю історичних матриць, у яких приховано конфлікт, зовнішні прояви якого вислизують із рамок традиційних інтерпретацій.

Політична уява старшої еліти сформувалася у світі, який, попри свою небезпеку, був значно зрозумілішим і передбачуванішим. Це був світ аналоговий і жорстко розмежований. Світ, у якому ворог мав упізнаване обличчя, союзник – визначений вектор намірів і дій. Світ, у якому нейтралітет викликав підозру, але утримував свою компромісну нішу, а майбутнє хоча й закликало до безкомпромісної конкуренції, все ж будувалося на стратегічних сценаріях розвитку.

Цей світ другої половини ХХ століття хоча й тримався у балансуєчому стані рівноваги, стримуваної загрозами ядерної катастрофи, не був позбавлений гуманістичних сподівань. Він міг бути жорстким, але був читабельним. У ньому конфлікт не просто існував – він був явним і структурованим, бо мав у підґрунті свої ідеології. Саме вони задавали ясні полюси, тому держави, союзи і блоки залишалися головними носіями взаємно контрольованої сили, а кордони були не лише географічною, а й онтологічною лінією: тут – ми, там – вони.

У такій матриці політика була мистецтвом орієнтації в чітко розмежованому просторі. Можна було помилитися в оцінці супротивника, але не в правилах гри і не в принципах співіснування. Саме тому для політичної уяви ХХ століття великий конфлікт був не тільки страшним, а й у певному сенсі зрозумілим. Він піддавався картографуванню і не порушував домовленостей у навігації.

Читайте також: **Вісь сповзла: союз Росії зі світовими диктатурами тріщить по швах**

Але світ, у якому доводиться діяти нинішнім лідерам, уже інший. Він не просто багатополарний. Він розсіяний, бо принципи, які утримували його в балансуєчому рівноважному стані, розтріскалися. У ньому інформація не рухається лінійно, а вибухає випадковими вузловими атракторами, тобто притягальними «гніздами». Не випадково чи не найпопулярнішим терміном сучасного історичного процесу стало поняття «чорного лебедя».

В сучасному світі економічна вигода аморально співіснує з військовим протистоянням. У ньому медійний образ політика може діяти не слабше за армію, а моральна позиція невеликої держави може тиснути на глобальні центри сили сильніше, ніж колись тиснули продумані й вивірені дипломатичні ритуали. У ньому історія вже не вкладається у зрозумілі схеми. Вона, здається, от-от втратить свої орієнтири й розפורшиться, так і не зазнавши свого завершення, як це пророкував Фукуяма. Але історія не зникає і зникнути не може. Саме тому сучасний світ апелює до іншого історичного саморозуміння, стаючи щораз складнішим у своєму самопізнанні – не тільки технологічному, але й екзистенційному.

І тут народжується головне напруження. Старі матриці влади не можуть просто зникнути, бо саме вони досі утримують значну частину інституцій, армій, дипломатичних структур і цивілізаційних амбіцій. Але вони, на жаль, уже не здатні повністю пояснити нову реальність. І це не просто чиясь, у тому числі й моя, суб'єктивна думка, породжена невизначеністю навіть найближчої перспективи.

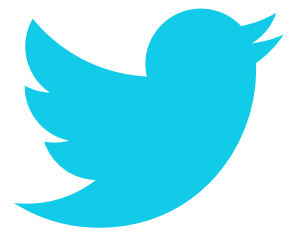
Відкритість та доступність глобальних інформаційних можливостей свідчать: жодні геополітичні чи локально-політичні прогнози, жодні цивілізаційні роздуми не живуть довше місяця, а то й тижня чи навіть пів дня. Жодне намагання пояснити сутність того, що відбувається, не виявляється достатнім.

Бо сучасна геополітика стає дивно конфліктною у своїй анахронічності: технології ХХІ століття обслуговують не поточний історичний процес, а політичну уяву ХХ-го.

Це видно не лише в риторичі, а й у реакціях на фігури нового типу. Саме тому поява політиків, чия мова, темп, спосіб присутності й спосіб впливу не вкладаються в стару державоцентричну матрицю, викликає у старіючій еліті особливе збурення. І найважливішою такою фігурою в теперішній Європі, без сумніву, є Володимир Зеленський – як політик нової і ще не до кінця сформованої реальності і як символ часової прірви в діях політичних еліт.

Читайте також: **Битва за арабську душу: Як Росія експлуатує колоніальні травми Близького Сходу проти України**

Його значення полягає не стільки в тому, що він молодший за більшість ключових гравців або що він прийшов у політику не з класичного апаратного істеблішменту.

Його значення, хай би яким суперечливим воно було, в іншому: він став політичною фігурою, яка зробила видимою недостатність старих навігаційних карт. Він не стільки «плутає карти», скільки виявляє, що ці карти вже не відповідають території.

Зеленський з'явився в історичному моменті, коли стара дипломатична мова вже не могла виразити масштаб загрози, а нова ще не була випрацювана. Його політична форма від початку не була формою пізньомодерної кабінетної державності. Вона була ближчою до безпосереднього медійного контакту, швидкого – іноді суперечливого або й непослідовного – апелювання. Маючи за плечима медійно-публічний досвід, він виявився значно краще адаптованим до емоційної мобілізації, мережевого тиску на союзників і постійного перевизначення рамки розмови.

Після 2022 року саме ця форма політичного тиску стала одним із чинників, які змусили старі держави реагувати не лише в логіці дипломатичного протоколу, а й у логіці публічного позиціонування і публічної відповідальності, що вимагало від «похилих еліт» вищої політичної швидкості, яка дається їм усе важче й важче.

Це видно на численних прикладах новітньої історії, коли Україна вимагала від «натурально» думаючих і «розважливо» діючих партнерів підтримки і гарантій уже й навіть «на вчора», а отримувала необхідне на «післязавтра». Або ж у вимогах прийняття України в НАТО, реалізація чого «може відкритися» вже тоді, коли його існування стане безперспективним, а його сили почнуть переймати досвід України як кращий від власних стандартів.

Саме тому реакція старої політичної еліти на фігури такого типу набуває, як на мене, трьох основних форм: непослідовності, амбівалентності та відторгнення.

Непослідовність виникає там, де стара еліта вже відчуває, що минулі інструменти не працюють, але не має нового внутрішнього алгоритму дії. Вона вагається між інерцією старого порядку і вимогою нового часу. Вона то прискорюється, то гальмує; то говорить мовою рішучості, то раптом повертається до логіки паузи, умовності, затягування. У сучасній західній політиці ця непослідовність не раз проявлялася в коливаннях щодо України: між деклараціями підтримки, страхом ескалації, внутрішньополітичними торгами і періодичними спробами повернути складну війну до зрозумілішої для старої уяви рамки «врегулювання конфлікту».

Амбівалентність виникає там, де нова конфігурація світопорядку вже визнається історично неминучою, але внутрішньо ще не приймається. Її неможливо ігнорувати, але й неможливо повністю вписати в старий порядок. Так постає своєрідна подвійність: захоплення рішучістю української незламності й витривалості з одночасною та неприхованою недовірою до її наслідків. Це така собі солідарність із жертвою й паралельний страх перед руйнуванням звичного балансу мирного цивілізованого життя. Це, врешті-решт, готовність підтримувати новий тип політики – але лише доти, доки він не вимагає остаточного перегляду усталених табу.

Читайте також: **Трамп в Ірані створив передишку для російських загарбників**

Саме в цьому сенсі Емманюель Макрон є цікавою перехідною фігурою. Він не належить до старшого покоління уяви ХХ століття, але керує в середовищі, що довго жило за правилами стриманої, майже музеєфікованої європейської безпекової обережності. Його висловлювання 2024 року про можливу присутність західних військ в Україні викликали розгубленість і спротив серед союзників.

Аналітики описували це як спробу створити «стратегічну неоднозначність», яка мала розхитати інерцію старого мислення. Емманюель Макрон хоча і є одним із перших у поколінні політичних відступників від політичних «консерв» минулого, усе ж не стільки адепт нового часу, скільки його нерівний і не завжди послідовний провідник. Може, тому, що він, шукаючи нові стежки сучасної політики, не мав достатньо вагомих партнерів.

Нарешті, третя реакція – відторгнення. Вона виникає там, де нова політична фігура або новий тип історичного суб'єкта руйнують саму основу старої картини світу. У випадку Кремля це видно найвиразніше. Українська суб'єктність як така, а тим більше українська суб'єктність, що вимагає від світу не співчуття, а нового типу політичної дії, руйнує імперську логіку, в якій великі центри сили домовляються поверх «менших» народів. Тому ворожість тут спрямована не тільки проти конкретного президента чи конкретної влади, а проти самої можливості іншого історичного процесу, відповідного до вимог поточного часу.

Але відторгнення не завжди має форму прямої ворожості. Інколи воно набуває вигляду прагматичного – «доброго і старого» реалізму, який, на жаль, не здатний побачити, що реальність уже змінилася. Прикладом може бути реакція частини незахідних еліт на російсько-українську війну. Коли в липні 2024 року, в день удару по дитячій лікарні в Києві, Нарендра Моді перебував у Москві на переговорах із Путіним, це було сприйнято в Україні як символічне повернення до логіки старої геополітики, в якій стратегічний інтерес переважає над новою морально-історичною чутливістю, наочна і майже цинічно зневаженою бомбардуванням України в час самого візиту. Навіть якщо сам Моді згодом сказав Путіну, що «серце кровоточить», коли гинуть діти, цей жест лише підкреслив амбівалентність старої державної раціональності: вона здатна співчувати, але не завжди здатна мислити політично в категоріях нового історичного перелому.

У цій перспективі Зеленський постає не просто як український лідер воєнного часу. Він стає своєрідним подразником історичного переходу. Він виявляє, що нинішній світ уже не дає елітам розкіш діяти тільки за інерцією минулого. Саме тому реакції на нього такі різні, нервові й часто суперечливі. Він примушує визначатися тут і негайно. А старі матриці не люблять нового визначення, яке ще й до того потребує швидких змін.

Та ще важливішим є інший аспект. За нинішніми лідерами вже стоїть наступне покоління політично активних людей, яке взагалі не має досвіду того структурно зрозумілого світу, в якому формувалася старша еліта. Для нього холодна війна – це вже не прожитий досвід, а радше музейна схема або серіальний сюжет. Воно не знає,

що означає жити в стабільній ясності двох протилежних та непримиренних таборів.

Воно соціалізоване у світі платформ без границь і протистоянь, турбулентності та множинної ідентичності, включаючи й розмивання біологічних характеристик цієї ідентичності, постійної інформаційної присутності й ослаблених кордонів між війною, медіа, економікою та культурою. Отже, розрив поглиблюється: нинішні еліти ще керують за старими картами, а ті, хто приходять у слід, уже не здатні навіть внутрішньо повірити в адекватність цих карт.

Звідси й трагічний вузол нашої доби. Старші політичні еліти не довіряють новому світові, бо він здається їм надто плинним, надто хаотичним, надто морально нестійким. Молодші покоління не довіряють старим способам політичного мислення, бо не мають їхнього екзистенційного досвіду і бачать радше їхню неспроможність, ніж силу. У підсумку людство входить у період, де влада часто говорить мовою минулого, технологія діє мовою майбутнього, а суспільства живуть у нервовій плутанині між ними.

Саме тому сьогоднішня проблема не зводиться до того, чи можна оновити інституції, переозброїти армії або змінити дипломатичну тактику. Проблема глибша: людство вступило в новий історичний час без достатньо нової політичної уяви, користуючись уламками старої. І поки ця уява не буде вироблена, геополітика залишатиметься мистецтвом минулого, яке намагається керувати майбутнім.

Читайте також: **Рік бабака чи подвійна гра? Деякі підсумки української миротворчості Трампа**

Україна тут має особливе значення. Не лише тому, що стала жертвою імперської агресії, а тому, що опинилася в самій точці зіткнення старих і нових історичних часовостей. Вона змушена воювати в дуже старій логіці імперської сили, виживати в реаліях високотехнологічної війни, апелювати до мережевої світової публіки й одночасно виробляти нову політичну мову майбутнього.

Отже, справжня проблема не в тому, що лідери ХХ століття постаріли. Справжня проблема в тому, що їхня політична уява занадто довго лишається головним інструментом керування світом, який уже переступив поріг і покинув межі її історичної компетентності. Вони можуть бути сильними, досвідченими, вправними, навіть харизматичними. Але цього вже недостатньо. Бо світ змінився не тільки зовні – він змінив саму структуру історичної реальності.

І тому найголовніше питання нашого часу звучить так: чи встигне людство виробити нову політичну уяву раніше, ніж стара остаточно заведе його в конфлікти, яких вона вже не здатна ані зрозуміти, ані зупинити?

Олександр ФІЛЬЦ, опубліковано у виданні **ZBRUC.eu**

Читайте також:

- **Мистецтво вигаданої угоди: як Трамп і Путін зіграли в «тиждень тиші», якого не було - 2 невтішні висновки**
- **Трамп про "енергетичне перемир'я": "Путін дотримав свого слова". Але Зеленський називав зовсім інші дати "перемир'я"**
- **Маятник параної: чому Трамп, Путін та «цифровий Левіафан» — це симптоми однієї хвороби**
- **Путін за рік втратив трьох друзів та нікому з них не допоміг - Сибіга**
- **«Вибір бюлетенів, а не куль»: Нобелівську премію миру присудили опозиціонерці з Венесуели. Трамп, Путін та Лукашенко образились**
- **Розсекречені архіви довели, що Путін ніколи не приховував планів на Україну**
- **Розсекречені архіви «щиросердя»: як Путін 20 років анонсував війну, а Захід боявся зіпсувати вечірку**

Share 0

Читайте «Аргумент» в **Facebook** и **Twitter**

Если вы заметили ошибку, выделите ее мышкой и нажмите **Ctrl+Enter**.

НОВИНИ ПАРТНЕРІВ

РЕКЛАМА

Коментарі

ВІДЕО

Про що не можна було жартувати в СРСР

HEAVY SHOT, VAMPIRE, NEMESIS: як «Баба Яга» б'є ок*пантів

Воюєш? Плати більше! 50к за оренду і космічні комісії: як виглядає ринок житла на фронті?

[Головна](#) [Про сайт](#) [Опитування](#)

© 2011 «АРГУМЕНТ»

Републікація матеріалів: для інтернет-видань обов'язковим є пряме гіперпосилання, для друкованих видань – за запитом через електронну пошту. **Посилання або гіперпосилання повинні бути розташовані при використанні тексту - на початку використовуваної інформації, при використанні графічної інформації - безпосередньо під об'єктом запозичення.** При републікації в електронних виданнях у кожному разі використання вставляти гіперпосилання на головну сторінку сайту argumentua.com та на сторінку розміщення відповідного матеріалу. За будь-якого використання матеріалів не допускається зміна оригінального тексту. Скорочення або перекомпонування частин матеріалу допускається, але тільки в тій мірі, якою це не призводить до спотворення його сенсу.

Редакція не несе відповідальності за достовірність рекламних оголошень, розміщених на сайті, а також за вміст веб-сайтів, на які дано гіперпосилання.

Контакт: uargumentum@gmail.com